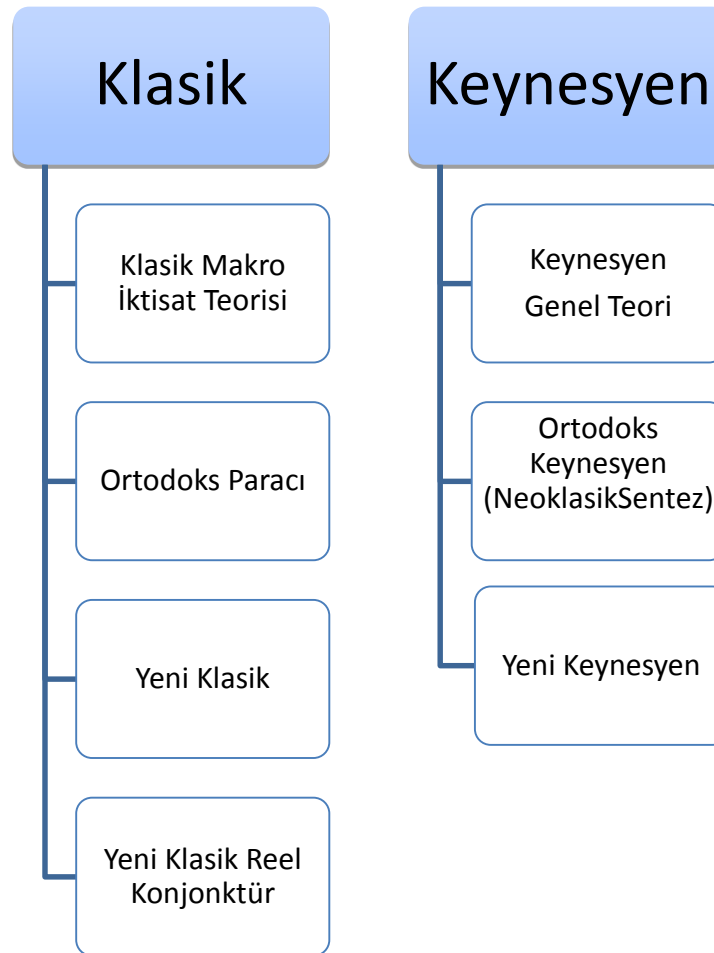


MAKRO İKTİSAT OKULLARI

(DERS NOTLARI)

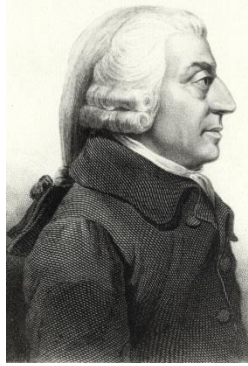
Kaynak: Ekin Yayınevi
Karşılaştırmalı Makro İktisat
Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU

Makro İktisat Teorileri



1. BÖLÜM

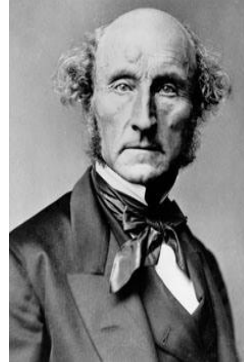
KLASİK MAKRO İKTİSAT TEORİSİ



Adam Smith



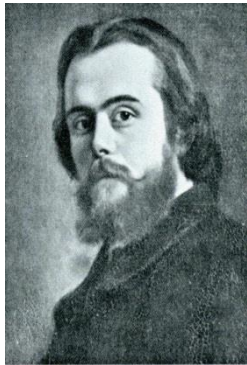
David Ricardo



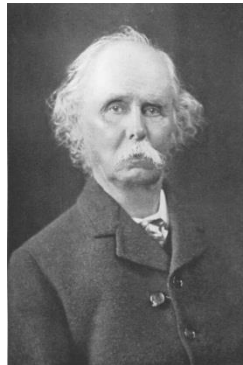
John Stuart Mill



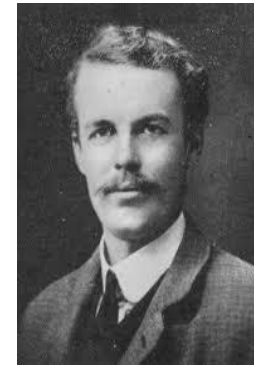
Jean Baptiste Say



Leon Walras



Alfred Marshall



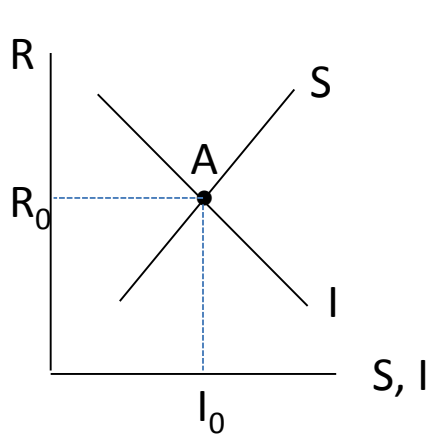
Arthur Cecil Pigou

=Temel Varsayımları=

- 1) Uzun dönem
- 2) Tam istihdam
- 3) Rasyonel davranış
- 4) Tüm piyasalarda (mal, işgücü, sermaye piyasaları) tam rekabet şartları
- 5) Tam esnek reel ücret (işgücü piyasasında)
- 6) Tam esnek reel faiz oranı (ödünç verilebilir fon piyasasında)
 - Ödünç verilebilir fon arzı (tasarruf)
 - Ödünç verilebilir fon talebi (yatırım)

=Temel Varsayımları=

7) **Reel faiz oranı**, tasarruf ve yatırım tarafından belirlenir.



$$S^{(+)} = f(R), \quad R \uparrow \rightarrow S \uparrow$$

$$C^{(-)} = f(R), \quad R \uparrow \rightarrow C \downarrow$$

$$I^{(-)} = f(R), \quad R \uparrow \rightarrow I \downarrow$$

$$Y = C + S$$

8) **Klasik Dikotomi İlkesi** : (reel sektör, parasal sektör ayrımı)

*Parasal (nominal) değişkenlerde ortaya çıkan değişimler, reel değişkenlerin değerini etkileyemez.

Para Arzı $\nrightarrow$ İstihdam, üretim vb. } Para nötr, yani yansızdır.

=Temel Varsayımları=

9) İşlem güdüsü ile para talebi

10) Tam enformasyon (bilgi)

11) Para aldanması (para yanıltması) yoktur

* Firmalar ve bireyler parasal (nominal) ücreti değil, reel ücreti dikkate alırlar.

12) Değişim (mübadele, alışveriş), bütün piyasaları temizleyen denge fiyat, denge reel ücret ve denge reel faiz oranı oluşunca gerçekleşir.

* Üretici ve tüketiciler tek başlarına fiyatı etkileyemezler.

13) İstikrarlı ve durağan beklenti

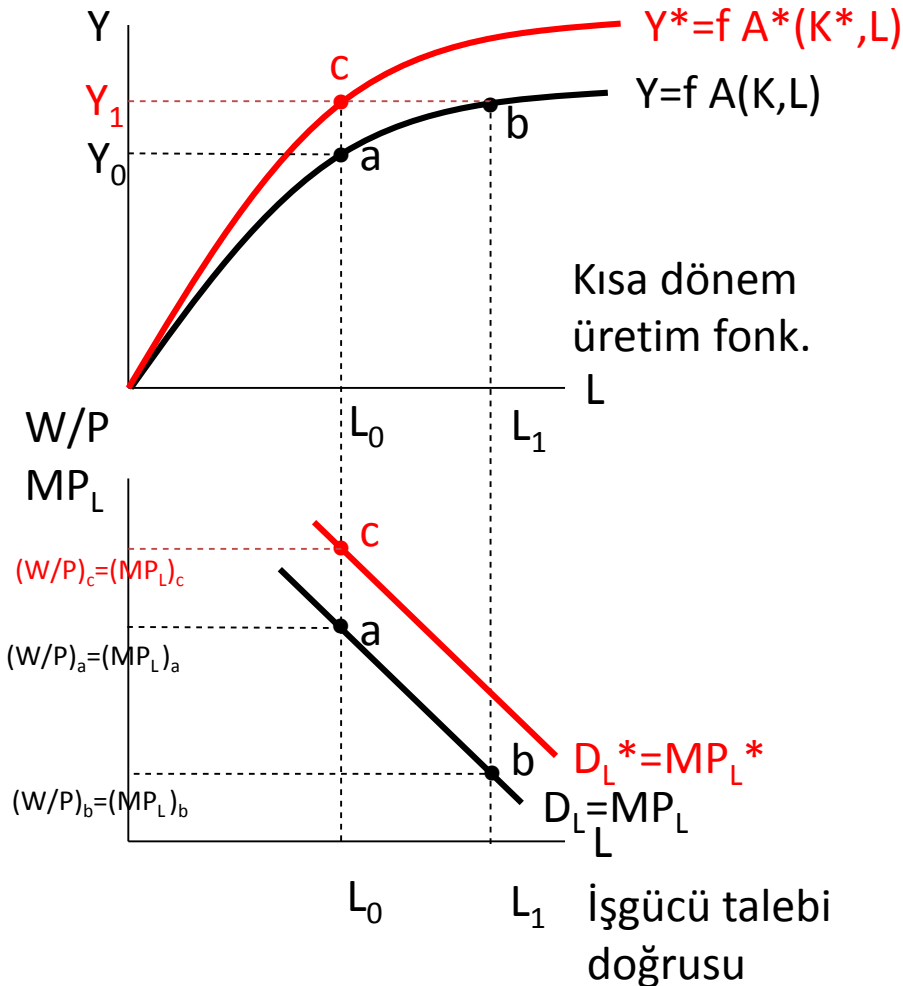
=Teorileri ve Yasaları=

- ✓ Klasik istihdam ve üretim teorisi
 - ✓ Say yasası
 - ✓ Paranın miktar teorisi
-
- Reel sektör dengesi
- Parasal sektör dengesi

=Teorileri ve Yasaları=

1. Klasik İstihdam ve Üretim Teorisi

=Kısa Dönem Üretim Fonksiyonu=



$Y = f A(K, L)$; kısa dönem üretim fonk.

K ve Teknoloji sabit, L değişken varsayılır

A → toplam faktör verimliliği endeksi (teknoloji, eğitim kalitesi vb.)

- $L \uparrow (L_0 \rightarrow L_1) \rightarrow Y \uparrow (Y_0 \rightarrow Y_1)$; $\Delta L > \Delta Y$ (azalan getiri yasası)
- $MP_L = \frac{\Delta Y}{\Delta L}$ $L \uparrow \rightarrow MP_L \downarrow$ (azalan getiri yasası)
 $L \uparrow (L_0 \rightarrow L_1) \rightarrow MP_L \downarrow (MP_{La} \rightarrow MP_{Lb})$

Uzun Dönemde:

$K \uparrow (K \rightarrow K^*) \rightarrow A \uparrow (A \rightarrow A^*)$

$Y^* = f A^*(K, L)$; uzun dönem üretim fonk.

$K \uparrow, A \uparrow \rightarrow MP_L \uparrow$ (işgücünün verimliliği $\uparrow$), işgücü talebi $\uparrow (D_L \rightarrow D_L^*)$

Böylece eskisi kadar işgücü ile (L_0) daha çok üretim (Y_1) yapılır.

=Teorileri ve Yasaları=

=Klasik İşgücü Piyasası=

❖Klasik İşgücü Talebi:

Firma, istihdam edeceği işçi sayısını nasıl belirler?

$MR=MC$ (kar max. koşulu)

$MR=P$ (tam rekabette)

$P=MC$ (tam rekabet kar max. koşulu)

*ilave işçinin firmaya doğuracağı maliyet $\rightarrow W \cdot \Delta L$; W (parasal ücret)

*ilave işçinin üretime kattığı değer $\rightarrow P \cdot \Delta Q$; P (malın fiyatı)

$P \cdot \Delta Q > W \cdot \Delta L$ ise firma kar elde eder (işçi almaya devam)

$P \cdot \Delta Q = W \cdot \Delta L$ firma bu eşitliğe ulaşıncaya kadar işçi alımını sürdürür.

$\Delta Q / \Delta L = W / P$

$\Delta Q / \Delta L \rightarrow MP_L$ (emeğin marjinal verimliliği)

$W / P \rightarrow$ (reel ücret)

(-)
 $D_L = f(W/P)$; $D_L = D_L(W/P)$; $D_L = MP_L$
 $(W/P) \uparrow \rightarrow D_L \downarrow$

=Teorileri ve Yasaları=

=Klasik İşgücü Piyasası=

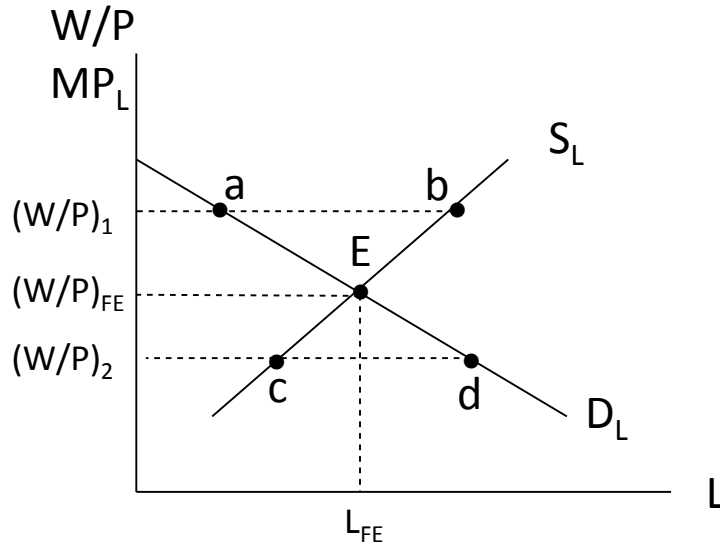
❖Klasik İşgücü Arzı:

$$\begin{aligned} &^{(+)} \\ S_L &= f(W/P) ; & S_L &= S_L(W/P) \\ (W/P) \uparrow &\rightarrow S_L \uparrow \end{aligned}$$

Denge reel ücret seviyesinin altında ve üstünde işgücü piyasası dengeye gelemmez.

$(W/P)_1$ iken ab kadar işgücü arzı fazlası

$(W/P)_2$ iken cd kadar işgücü talebi fazlası



*Ücretler tam esnek olduğu için işgücü piyasası kendiliğinden temizlenecektir.

- Teknolojik gelişme ve eğitim seviyesinin yükselmesi $\rightarrow A \uparrow \rightarrow$ işgücünün marjinal verimliliği $\uparrow \rightarrow$ işgücü talebi $\uparrow$ (D_L doğrusu paralel sağa kayar)
- Nüfus artışı $\rightarrow$ işgücü arzı $\uparrow$ (S_L doğrusu paralel sağa kayar)

=Teorileri ve Yasaları=

2. Say Yasası (Jean Baptiste Say, 1803)

Her arz kendi talebini yaratır. Ekonomide toplam talep yetersizliği çıkmaz.

(Toplam hasıla=Toplam gelir= Toplam harcama)

=Klasik Faiz Teorisi=

*Reel faiz oranı ; ödünç verilebilir fon piyasasında, ödünç verilebilir fon arzı (tasarruf) ve ödünç verilebilir fon talebi (yatırım) tarafından belirlenir.

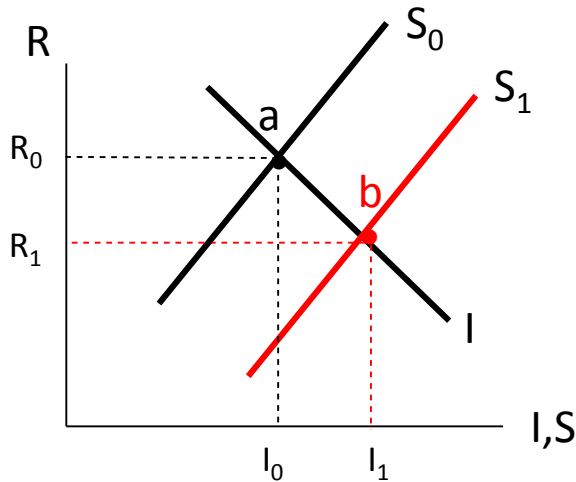
Toplam Talep=Toplam Arz (ekonomi dengesinde)

$$AD=Y$$

$$AD=C+I, Y=C+S$$

$$C+I=C+S$$

$$I=S$$



• $S \uparrow \rightarrow$ Ödünç verilebilir fon arzı $\uparrow \rightarrow$ Reel Faiz Oranı $\downarrow$
($R_0 \rightarrow R_1$) $\rightarrow$ yatırımların karlılığı $\uparrow \rightarrow I \uparrow (I_0 \rightarrow I_1)$

• Say yasasına göre; tasarrufların aniden **değişmesi** durumunda toplam talebin tüketim ve yatırım arasındaki dağılımı değişir fakat toplam talebin büyüklüğü değişmez. Bu nedenle sürekli bir toplam talep yetersizliği ortaya çıkmaz.

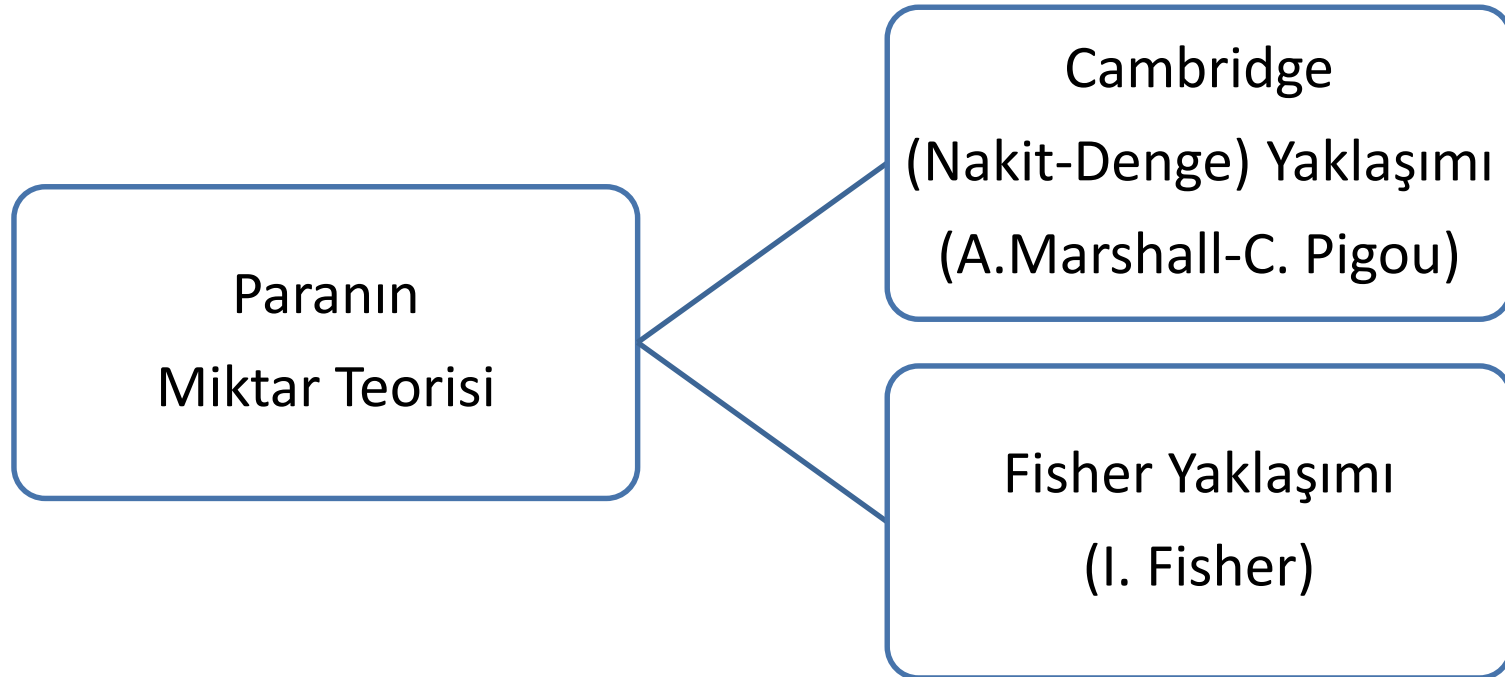
$S \uparrow \rightarrow C \downarrow, S \uparrow \rightarrow I \uparrow$

AD=C+I olduğundan, C+I toplamı değişmez!

=Teorileri ve Yasaları=

3. Paranın Miktar Teorisi

- İlk kez 1752'de David Hume tarafından ortaya atılmıştır.
- Klasik Makro İktisat teorisinde para uzun dönemde **yansızdır**.



=Teorileri ve Yasaları=

=Cambridge Yaklaşımı=(Para Talebi Teorisi)

Toplam Talep=Toplam Arz (Nominal milli gelir) olduğundan:

$$MD=k.P.Y$$



Cambridge para talebi fonksiyonu

- MD : nominal para talebi
PY : nominal milli gelir (P: fiyat, Y: toplam üretim)
k : yıllık nominal gelirin işlem güdüsüyle elde nakit olarak tutulmak istenen kısmı (%)

MS=MD (Para Piyasası Dengesinde)

$$MS=kPY$$

$$k=MS/PY$$

*kısa dönemde k ile Y (tam istihdam üretim seviyesi) sabittir. Bu yüzden:

$$MS\% \uparrow \rightarrow P\% \uparrow \text{ (aynı oranda artar)}$$

=Teorileri ve Yasaları=

=Fisher Yaklaşımı=(Toplam Talep- Toplam Arz Teorisi)

$$MS.V=P.Y$$



Fisher Denklemi

V : paranın dolanım hızı $V=P.Y/MS$ olduğundan $V=1/k$ 'dır.

$MS.V$ } toplam talep

Bu nedenle Fisher yaklaşımı, toplam talep-toplam arz teorisidir.

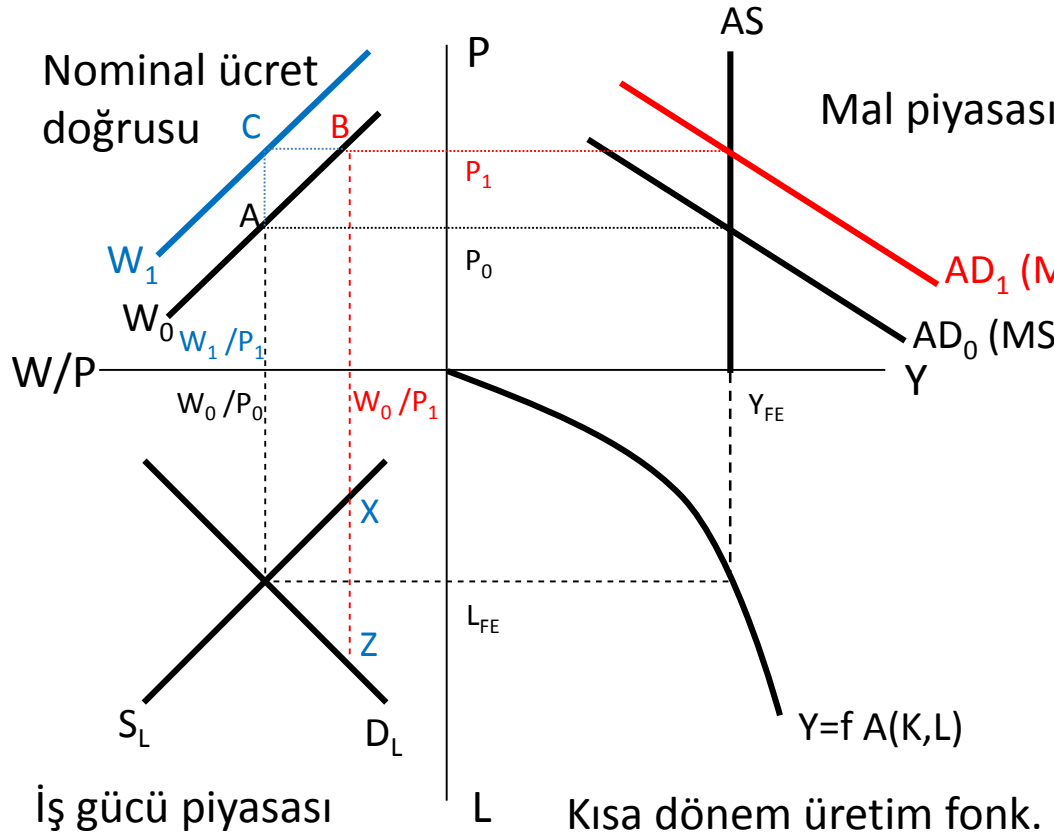
$P.Y$ } toplam arz

*kısa dönemde V ve Y sabit tir. Bu yüzden:

$$MS\% \uparrow \rightarrow P\% \uparrow \text{ (aynı oranda artar)}$$

=Teorileri ve Yasaları=

=Paranın Miktar Teorisi ve Ekonominin Dengesi =



- Toplam arz (AS) fiyat değişimlerinden etkilenmez.

- ***Ekonomide nominal para arzı artarsa: ($MS_0 \rightarrow MS_1$)***
- Toplam talep artar ($AD_0 \rightarrow AD_1$) ve fiyatlar yükselir ($P_0 \rightarrow P_1$)
- Böylece reel ücretler düşer ($W_0/P_0 \rightarrow W_0/P_1$) ve XZ kadar işgücü talebi fazlası oluşur.
- Firmalar arası daha çok işçi çalıştırma rekabeti nominal ücretin artmasına ($W_0 \rightarrow W_1$) yol açar (Böylece parasal ücret doğrusu yukarı/sola doğru kayar).
- Parasal ücret artışı reel ücretleri de artırır ($W_0/P_1 \rightarrow W_1/P_1$)
- ***Sonuçta işgücü piyasasında yeniden denge sağlanır ($W_1/P_1 = W_0/P_0$)**

=Teorileri ve Yasaları=

=Paranın Miktar Teorisi ve Ekonominin Dengesi =

Örnek:

$$\left. \begin{array}{l} P_0 = 10 \text{ TL} \\ W_0 = 20 \text{ TL} \end{array} \right\} \quad \begin{array}{l} MS_0 = 100 \text{ TL iken} \quad MS_1 = 200 \text{ TL olursa;} \end{array}$$

$$MS.V = P.Y$$

- MS %100 arttığı için P'de %100 artar ve $P_1 = 20 \text{ TL}$ olur
- Bu durumda reel ücret 2TL'den (W_0/P_0), 1 TL'ye (W_0/P_1) düşer.
- Böylece işgücü talebi fazlası ortaya çıkar ve nominal ücretler 40 TL'ye çıkana kadar işgücü talebi artar.

$$\frac{W_0}{P_0} = \frac{W_1}{P_1}$$
$$\frac{20}{10} = \frac{40}{20}$$

Klasik Makro İktisat teorisinde işgücü piyasası daima:
 $W_0/P_0 = W_1/P_1 = \dots\dots\dots = W_n/P_n$
gibi aynı reel ücret seviyesinde tam istihdam
dengesini sürdürmeye devam eder.

=Teorileri ve Yasaları=

=Fisher Etkisi= (Irving Fisher, 1907)

***Para arzındaki artış sadece fiyatlar genel seviyesini yükseltmez, aynı zamanda faiz oranını da yükseltir. (*fisher etkisi*)

$MS \uparrow \rightarrow P \uparrow$ (enflasyon), nominal faiz oranı $\uparrow$ (*Fisher Etkisi*)

Reel faiz oranı = Nominal faiz oranı - Enflasyon oranı

$MS \uparrow \rightarrow P \uparrow$ (enflasyon), ancak reel faiz oranı değişmez

(klasik dikotomo ilkesi gereği)

Bu durumda yukarıdaki eşitlik ancak nominal faiz oranının yükselmesi ile sağlanabilir.

=Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği=

Maliye politikası araçları:

- ✓ Kamu harcamaları (G)
- ✓ Transfer ödemeleri (TR)
- ✓ Vergi oranları (t)

Para politikası :

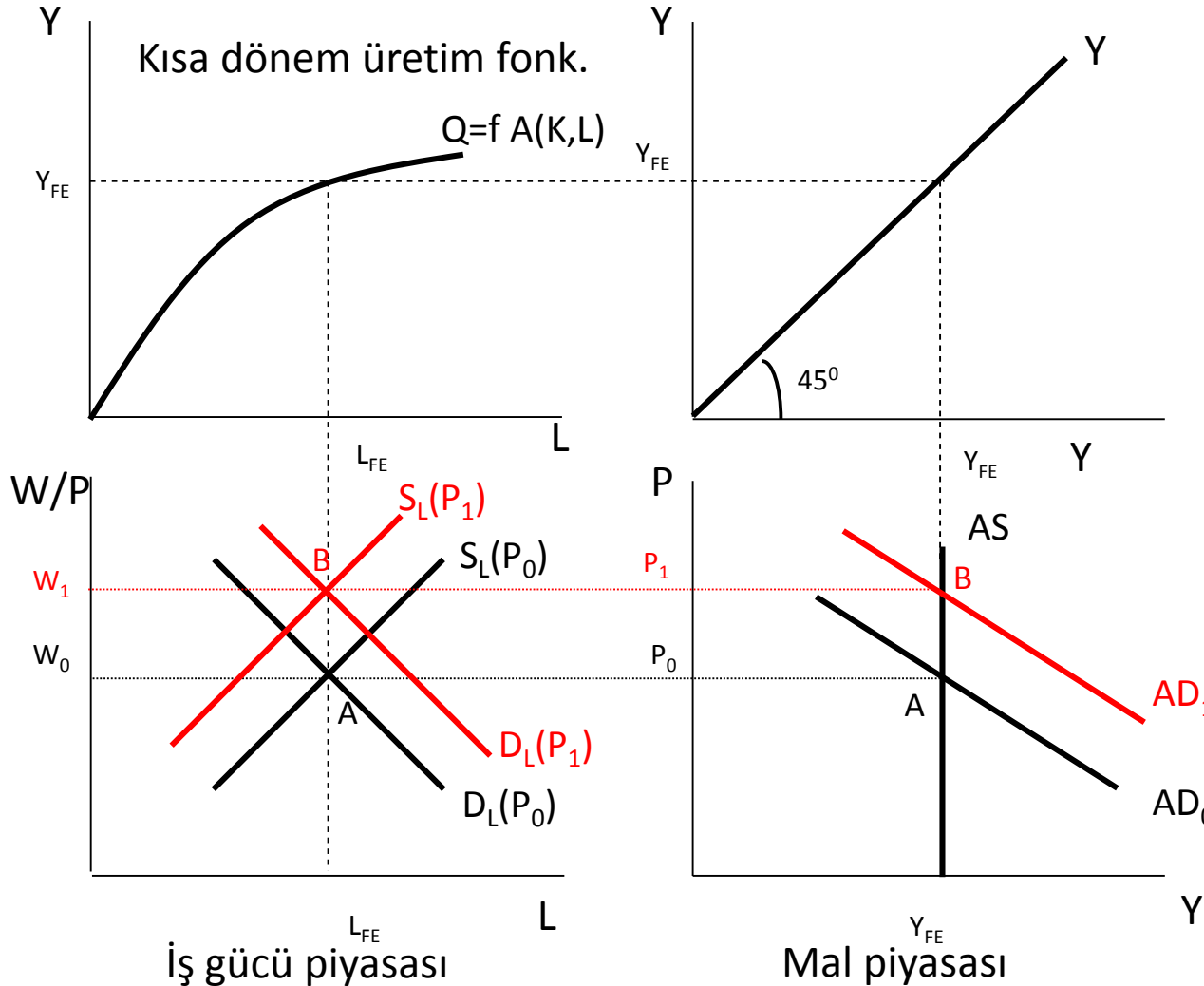
- ✓ Nominal para arzı (MS)

*Eğer uygulanan politika istihdam ve üretim seviyesinin değiştirebiliyorsa (artırabiliyorsa) o politika etkindir.

=Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği=

=Maliye Politikasının Etkinliği=

*Hükümet genişletici
maliye politikası
uygularsa;*



İş gücü piyasası

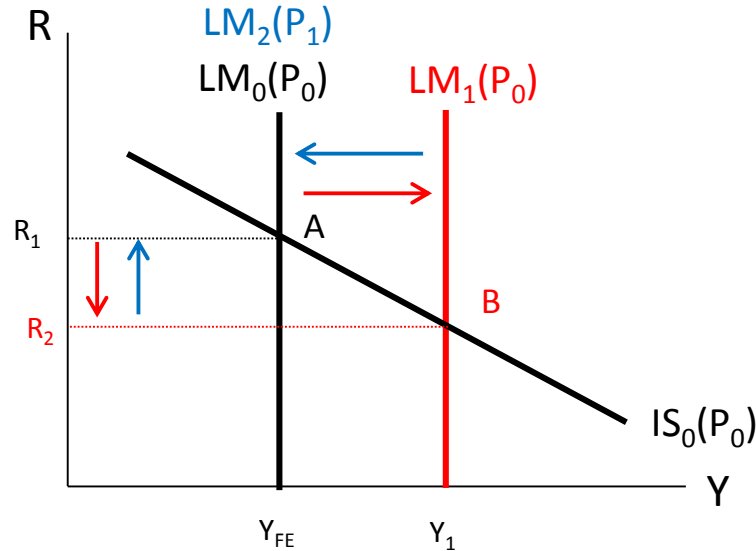
Mal piyasası

Özelsektörü tam dışlama etkisi (full crowding out)

1. Toplam talep doğrusu sağa kayar ($AD_0 \rightarrow AD_1$)
-Sadece fiyatlar artar ($P_0 \rightarrow P_1$)
2. Reel ücretler düşer ($W_0/P_0 \rightarrow W_0/P_1$)
-firmaların işgücü talebi artar ve işgücü talebi doğrusu sağa kayar.
 $D_L(P_0) \rightarrow D_L(P_1)$
- işgücü arzı **azalır** ve işgücü arzı doğrusu **sol**a kayar.
 $S_L(P_0) \rightarrow S_L(P_1)$
3. İşgücü piyasasında yeni denge noktası B olur.
4. İşgücü piyasasında değişiklik olmadığı için tam istihdam üretim seviyesinde de değişiklik olmaz.
5. Sonuç olarak genişletici maliye politikası **etkin değildir**.

=Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği=

=Para Politikasının Etkinliği=



Merkez Bankası genişletici para politikası uygularsa (nominal para arzını artırırsa);

1. LM eğrisi doğrusu sağa kayar. $LM_0(P_0) \rightarrow LM_1(P_0)$
-yeni denge noktası B olur (R_2 faiz, Y_1 milli gelir).
*Nominal para arzı artınca, toplumun geliri artacağı için tasarrufları ve ödünç verilebilir fon miktarı artar. Böylece faiz oranı düşer ($R_1 \rightarrow R_2$).
2. Nominal para arzının artması sonucu toplam talep artar ve fiyatlar genel seviyesi yükselir ($P_0 \rightarrow P_1$).
3. Reel para arzı (MS/P) azalır. Bu yüzden LM doğrusu paralel sola kayar. $LM_1(P_0) \rightarrow LM_2(P_1)$
-ekonomi yeniden A noktasında dengeye gelir (R_1 faiz, Y_{FE} milli gelir).
4. Sonuç olarak, merkez bankasının para politikası **etkin değildir**. Sadece fiyatları yükselterek enflasyona yol açmıştır.